

Outokummun Viuruniemen Marttayhdistys historiikki

Toimittanut Ulla Kervinen
Elokuu 2011

www.viuruniemi.fi

ESIPUHE

75 vuotta on pitkä aika minkä tahansa yhdistyksen yhtäjaksoisessa toiminnassa. Kun kyseessä on pikkuisen kylän naisten pyörittämä marttayhdistys - ansaitsee se juhlavuoden kunniaksi oman historiikin.

Viuruniemen marttakerho muutettiin 90-luvulla Outokummun Viuruniemen Marttayhdistykseksi. Toinen mahdollinen vaihtoehto olisi ollut sulautua Outokummun Ympäristön Marttoihin. Viuruniemen sijainti Outokummun eteläisenä kylänä – idässä naapurina Liperi, lännessä Juojärvi - osaltaan vaikuttivat päätökseen pysyä omana itsenäisenä yhdistyksenä. Toinen painava syy oli myös kerhon pitkä historia.

Marttatoimintaa ei voi tarkastella omana irrallisena asiana – vaan sen peilinä ovat aina kulloinkin vallitsevat yhteiskunnalliset olot ja sen tuomat haasteet. Niinpä Viuruniemessäkin on pidetty tallukka- patjanteko- ja kaikenlaisia kutomakursseja aina vallitsevan tarpeen mukaan. On oltu mukana Pohjois-Karjalan projektissa pitkän iän pitoineen ja viime vuosina on pidetty mm. kasvisruokakursseja. Tänä päivänä voidaan sanoa jopa, että ”Marttoissa mukana oleminen on muotia!

Tämä historiikki on saanut alkunsa Ulla Kervisen aloitteesta – hänen kiinnostuksestaan historiaan, etenkin Viuruniemen lähihistoriaan ja sen kaikkinaisiin arjen asioihin.

Ulla Kervinen tarkastelee ansioituneesti historiikissa kullakin vuosikymmenellä olevan tilanteen yhteiskunnassa, Marttaliitossa ja sitä kautta linkittää asiat Viuruniemen Marttayhdistykseen, ja antaa osaltaan vastauksen, miksi yhdistyksemme yhä pyörii.

Esitän lämpimät kiitokset Ulla Kerviselle historiikista ja onnittelut 75-vuotta täyttäneelle yhdistykselle.

Viuruniemen Seppälässä
Martan päivänä 15.8.2011

Eila Kuokkanen
hallituksen puheenjohtaja

ALUKSI

Yli sadankymmenen vuoden ajan marttajärjestö on vaikuttanut suomalaisten elämään ja yhteiskuntaan nimenomaan naisten ja perheiden kautta. Marttojen; myös Viuruniemen marttojen historia on osa suomalaisen naisen historiaa ja sen yhteiskunnan ja lähialueen historiaa missä he ovat toimineet. Pelkkä toiminnan kuvaus ei siis riitä historian ymmärtämiseksi.

Lucina Hagman perusti marttajärjestön vuonna 1899 **Sivistystä kodeille** -nimisenä. Järjestön toiminnan päällimmäisenä tarkoituksena oli sivistää Suomen kansaa maaseudun ja kaupunkilaisnaisten avulla. Hagman ja muut helsinkiläisnaiset halusivat rakentaa myös kansanvalistusjärjestön sortovuosien venäläistämispyrkimyksiä vastaan. Venäjän tsaari ei kuitenkaan myöntänyt järjestölle perustamislupaa, joten neuvokkaat naiset muuttivat järjestön nimen uskontoon viittaavaksi Martaksi. Nimen ja säännösten muutoksella järjestön perustamislupa heltisi. Marttayhdistys on alusta alkaen ollut puolueeton kansalaisjärjestö, vaikkakin sillä on ollut myös yhteiskunnallinen lähtökohta. Alkuaikoina järjestö ajoi naisia koskevia asioita tarmokkaasti ja moni järjestön perustajista oli myöhemmin valtiopäivien ensimmäisten naisjäsenten joukossa. Valtakunnan tasolla Marttajärjestö kasvoi jo 1920-30 -luvuilla Suomen suurimmaksi kotitalousneuvonta-järjestöksi.

Valtakunnallisen marttajärjestön perustamisvuonna 1899 käynnistyi toiminta myös Pohjois-Karjalassa, Joensuun haaraosaston muodossa. Vähän myöhemmin vuonna 1907 perustettiin Pohjois-Karjalan Marttaliitto, maamme ensimmäinen piiriliitto, johon myös seuraavana vuonna perustettu Kuusjärven marttayhdistys (nykyinen ympäristön martat) kuului.

Tämän historiikin tarkoituksena on kuvata ja koota Viuruniemen marttakerhon keskeisintä toimintaa eri vuosikymmenillä ja löytää perusteluja sille, miksi marttojen toiminta Viuruniemessä on kestänyt elinkeinorakenteen, naisen ja perheen aseman muutokset vuosikymmenten saatossa.

VIURUNIEMEN KYLÄKERHON PERUSTAMINEN

Maa- ja karjataloudesta toimeentulonsa saavassa Viuruniemessä marttojen toiminta sai alkunsa vasta 19.4.1936. Tuolloin perustettiin **Viuruniemen kyläkerho**. Perustamiskokouksessa oli mukana kolmisenkymmentä kyläläistä, puheenjohtajana toimi neuvoja neiti Martta Makkonen (myöhemmin Rissanen) ja sihteerinä Paavo Rissanen. Johtokuntaan valittiin emännät Hilma Antikainen, Hanna Antikainen, Elvi Malinen, Selma Rissanen ja neidit Aune Kervinen ja Saimi Miettinen. Perustajajäsenet olivat pääasiassa maalaistalojen emäntiä ja tyttäriä kylän eri laidoilta. Kokouksessa hyväksyttiin kyläkerhon säännöt ja jäsenmaksuksi päätettiin 3 mk. Kyläkerhon perustamiskokouksessa pääasialliseksi toimintamuodoksi hyväksyttiin ompeluillat ja illanvietot.

Viuruniemen kyläkerhon varsinainen toiminta käynnistyi 1930-luvun loppupuolella. Monet toimintamuodot, mitkä vieläkin ovat keskeisiä, saivat alkunsa. Piiriliiton kirjeet luettiin. Emäntäpäiville valittiin osallistujia ja samaten avustettiin emäntäpäivien tarjoilussa. Osallistuttiin leipä- ja viljakilpailuihin. Päätettiin pitää ”oikeita” ompeluiltoja, joissa kävisi vain naisväki; emännät ja tyttäret. Kyläkerhon käsitöitä, joita tehtiin ompeluilloissa, kuljetettiin pärevasussa talosta toiseen. Pääasiassa neulottiin sukkia ja kintaita. Ompeluiltojen tarjoilusta huolehti talon väki. Tehtiin rekiretki eväsviemisten kanssa johonkin naapurikylistä ja järjestettiin ohjelmalliset äitienpäivät ja illanviettoja. Hankinnoista pöytäkirjat mainitsevat vain mehumyllyn, jota vuokrattiin jäsenille.

Marttojen viralliseksi järjestöasuksi kudottiin vuonna 1935 sinisävyinen ruutuingham. Järjestöasun tarkoitus oli tasoittaa eri yhteiskuntaluokkien välisiä luokkaeroja. Kun kaikki naiset pukeutuivat samanlaiseen asuun, sosiaaliset erot hälvenivät. Viuruniemen kyläkerhossakin keskusteltiin marttaneulan ja puvun hankinnasta. Asiakirjoista ei käy selville, joko niitä myös tuolloin hankittiin.

Kuva 1. Erään viuruniemeläisen martan puku.

1930-luvun lama ja pula-aika sekä 1939 alkanut sota panivat kotitaloudet lujille koko maassa. Valtakunnan tasolla Martat opettivat emäntiä hankkimaan taskurahaa mm. kanankasvatuksen ja voin tekemisen avulla sekä käsitöiden myynnillä. Vaikeat ajat ja sota yhdisti suomen kansaa, kotitalouksia ja naisia. 1939 marttajärjestössä olikin jo jäseniä 64 000.

Kolme naisjärjestöä: martat, maatalousnaiset ja Lotta Svärd -järjestö tekivät tiivistä yhteistyötä yli aaterajojen. Näistä kolmesta järjestöstä Viuruniemessä toimivat vain martat.

1940-LUKU – SOTA- JA PULAVUOSISTA SELVIÄMINEN

Suomen talous oli koko 1940 -luvun ajan epävakaana. Sotavuosi 1942 oli kaikkein vaikein. Martat osallistuivat omalta osaltaan sotilaiden ja siirtoväen muonitukseen ja majoitukseen. He pyörittivät kotitalouksia ja tekivät myös miesten töitä. Elettiin jatkuvaa säännöstelyä ja kaikesta oli pulaa. Ihmisten taidot ja kekseliäisyys olivat kodeissa ja puutarhoissa tarpeen. Marttojen toiminnassa ruokatalouskurssit ja kasvitarhojen perustaminen olivat keskeistä. Opeteltiin kuinka vähät aineet saadaan riittämään ja tutustuttiin uusiin korvaaviin ruoka-aineisiin. Yksittäisten talouksien omavaraisuutta pidettiin ihanteena. Kodinhoito oli naisille tuolloin kutsumus. Kulkutautien ehkäisemiseksi tehtiin kotien puhdistamis- ja desinfiointityötä. Noina aikoina naisten ja marttojen työllä ja elämänuskon säilymisellä oli ratkaiseva merkitys kansallisen itsenäisyyden säilymiselle. Säännöstely loppui vasta 1940-luvun lopulla.

Sotavuodetkaan eivät tuoneet katkoa Viuruniemen kyläkerhon toimintaan. Kylä oli menettänyt neljä miestä sotatantereelle. Martat ottivat kummilapseksi yhden sotaorvon kylältä ja maksoivat ainakin hänen takintekokustannukset. Martat tukivat myös puolustuslaitosta järjestämällä illanviettoja kansanavun hyväksi.

Kyläkerho tilasi jäsenilleen yhteisostona siemeniä marttapiiriliitolta. Kylän martat pussittivat siemenet kunkin talouden varauksen mukaan. Kasvatettiin lanttua, naurista, porkkanaa, punajuurta, kaalia, hernettä, avomaan kurkkua ja jopa tomaattia. Siemenet olivat yleensä hyvälaatuisia, niistä saatiin paljon satoa, eikä tuohon aikaan ollut kasvien tuholaisia. Järjestettiin myös puutarhan kunnostus- ja säilöntäkurssi ja pula-ajan leivonta ja siirapintekokurssi. Kyläkerho hankki myös siementen kylvökoneen jäsentensä käyttöön.

Nyt huolittiin ompeluiltoihin ja toimintaan mukaan miehetkin. Syy muutokseen lienee ollut käytännöllinen; miehiä tarvittiin kuljetustehtäviin, sillä ompeluillat olivat harvaan asutun kylän eri puolilla. Urheiluseura Ahkion kanssa järjestettiin ompeluseuroja jopa viikon välein talvisaikaan. Kursseilla kylän martat ja miesväkikin oppivat pula-ajan vaate- ja kenkähuoltoa. Järjestettiin vanhasta uutta -kurssi, tohveli- ja tallukkakurssi, värjäys- ja köydentekokurssi.

Kuva 2. Tallukka.

Tallukka eli tallukas on kankainen jalkine, jota pidettiin etenkin talvella. Jalkine ulottui aina nilkan yläpuolelle, usein puolisääreen. Tallukoita valmistettiin eri tavoin. Karkean sukan päälle voitiin ommella paksua verkkaa tai sarkaa tai niitä voitiin valmistaa paksusta sarasta kengänteossa käytetyin menetelmin, jolloin niitä tukevoitettiin yhdensuuntaisin tikkauksin. Tallukan pohjana oli 4–6 kerrosta säkkikangasta pellavanyöreillä yhteen ommeltuina tai kiinteä huopa, jota suositettiin etenkin myöhemmällä ajalla. Myös konehihnaa käytettiin pohjan materiaalina. Lyhytvartisissa tallukoissa oli useimmiten samanlainen nauhoitus kuin kengissä. (Wikipedia).

Kuva 3. Selma Rissanen.

Kaija Itkonen oli monilla kursseilla vetäjänä. 40 ja 50 -lukujen taitteessa oli myös ompelukurssi, jonka järjestämiskustannuksiin anottiin kunnanhallitukselta avustusta. Avustus saatiin ja siitä kiitokseksi kunnanhallitukselle tarjottiin kahvit. Kurssit kestivät tuolloin useita päiviä, jopa viikon. Kyläkerho osti jäsentensä käyttöön isot kangaspuut, joilla kutomiseen tarvittiin kaksi kutojaa. Kangaspuilla kudottiin ainakin mattoja, lakanoita, peittoja ja pöytäliinoja.

Osallistuttiin myös emäntä- ja isäntäpäiville ja tehtiin sinne piirakoita. Joka toukokuussa järjestettiin talkoilla äitienpäiväjuhlat. Koululuokka koristeltiin, tehtiin äideille kukat, järjestettiin tarjoilu ja ohjelmaa. Mielialaa ja tulevaisuuden uskoa kohotettiin myös illanvietoilla. Ohjelmallisia iltamia, joiden päätteeksi tanssittiin, oli ainakin Ollilassa.

30- 40-luvuilla Selma Rissanen oli aktiivinen toimija kyläkerhossa. Hän oli johtokunnan puheenjohtaja ja usein myös hallituksen kokouksien puheenjohtaja. Tuolloin hän asui Viuruniemen kansakoululla; toimi siellä käsityönopeettajana ja keittäjänä. Hänellä oli myös koululla pari lehmää. Myöhemmin hän rakennutti oman talon Aholan tilalle (noin kilometrin päähän koululta), jossa asui perheensä kanssa.

50 -LUKU - TOIMINTA MONIPUOLISTUU – KURSSEJA JA KYLÄILYÄ

Suomen talous alkaa vakiintua, pahin oli takana. Lapsia syntyy paljon ja usko tulevaisuuteen on luja. Valtakunnan tasolla marttojen kotitalousneuvonnassa painottui uutuuksien esittely, mm pakasteet tulivat kaupunkilaiskoteihin. 1957 rakennettiin järjestölle oma Marttatalo Helsinkiin.

Viuruniemessä kulkuyhteydet paranivat pitkänlahden radan pohjalle ja Juojärvelle päin rakennettujen teiden ansiosta. Liikkuminen helpottui, mutta kaikki uutuudet eivät tänne vielä ehtineet. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa ja Viuruniemessä pakastaminen yleistyi kuitenkin vasta 1960-lla.

Neuvojen palkkaaminen paikallisilta kyläkerhoilta ja yhdistyksiltä alkoi siirtyä piiriliitolle. Tähän asti yhdistykset olivat palkanneet neuvoja itse yleensä vain kesäajaksi. Viuruniemen kyläkerho anoi Kuusjärven kunnan kotitalousneuvojalta mm. viikon mittaiset pitoemäntäkurssit ja piiriliitolta patjantekokurssit. Anottiin myös 2 viikon mittainen ompelukurssi. Vuodevaatekurssilla tehtiin patjoja ja tækkejä Heikki Hirvosen talossa. Pidettiin myös voileipä-, kasvisruoka- ja jälkiruokakurssit. Anottiin edelleen kotileikkele- ja juustonvalmistuskurssit, morsiuskurssi, liha- ja jälkiruokat terveellisemmäksi -kurssi, kasvisruuat, marja ja hedelmäruuat sekä sieniruokakurssi. Pitempien kurssien päätteeksi järjestettiin yleensä illanvietto.

Kuva 4. Viuruniemen marttoja.

Maatalousnäyttelyissä puutarhojen työkilpailut ja pihakilpailut 1950-lta lähtien olivat suosittuja. Myös Viuruniemen martat kävivät maatalousnäyttelyissä ja osallistuivat ainakin työvälinekilpailuihin.

Marttakokousten aluksi alettiin laulaa marttalaulua (Liite 1). Piirin lähettämät kirjeet luettiin ja niistä keskusteltiin. Tilattiin marttapiiriliitolta arpoja ja adresseja ja tilattiin kerholle Emäntälehti (Marttalehden edeltäjä), jota jäsenet saivat lainata. Ostettiin myös kasvisaapinen – ompeluiltoihin opintoaiheeksi. Siemen ja kukkamukulatilaukset jatkuvat Pohjois-Karjalan marttapiiriliitolta ja Hankkijalta. Tilattiin marttapukukangasta, josta paikalliset ompelijat Selma Rissanen, Aila Pietarinen ja Hilikka Räsänen valmistivat pukuja kylän martoille jo tuolloin ja myöhemminkin.

Jäsenmaksukeräyksen hoiti rahastonhoitaja ja hänelle alettiin maksaa palkkaa 5 mk (eli kahvipaketin hinta). Kerhon puheenjohtaja ja keskeinen toimija Selma Rissanen totesi, että rahastonhoitajalla on oltava ”pää selvä” ja pään selvyykseen hän tarvitsee kahvia. Niinpä rahastonhoitajalle alettiin maksaa palkkiota kahvipakettia vastaava summa. Rahastonhoitaja lähetettiin lisäksi oppiin piiriliiton järjestämälle kurssille. Kurssin ansiosta vai muuten marttakerhon talous oli kunnossa ja se mahdollisti myös sosiaalisen työn ja toisten auttamisen. Tervehdyskäynnit kunnalliskodissa alkavat. Kerhon kummipojalle ostettiin kerrasto. Vuosikymmenen lopulla päätettiin avustaa paikkakunnan vähävaraisia. Myös Pohjois-Karjalan piiriliiton vuodearpajaisiin lahjoitettiin 2,5 m lakanakangasta.

Sitten alettiin vierailta ja kutsuttiin vieraisille naapurikylien marttoja, mm. vierailtiin Korpivaaran ja Suvisrannan marttojen luona ja he kävivät myös Viuruniemessä vastavierailulla. Suvisrannan marttojen kanssa retkeiltiin Pitkäniemellä. Pitkäniemi oli nyt ja myöhemmin suosittu retkikohde. Siellä retkeiltiin useampana vuonna. Ainakin kerran vietiin Kervilän tuvan pöytä traktorilla Pitkäniemen isäntähiekkään kahvitusta varten. Pelejä pelattiin ja kahvit juotiin. Muuta ohjelmaa ei tarvittu.

Ompeluillat olivat edelleen tärkeä toimintamuoto. Illoissa tehtiin marttojen yhteisiä käsitöitä, joita sitten myytiin arpajaisvoittona. Myös piiriltä tilattiin arpoja. Arpajaiset olivat 50-luvun tyypillistä toimintaa.

Kyläkerho kartutti omaisuuttaan hankkimalla jäsenistöään varten kahvikupit pikkulusikoineen, ruoka-astiaston ja höyrymehustimen. Anottiin kunnalta alkoholiliikkeen voittovaroista rahaa kangaspuiden ostoa varten. Rahat saatiin ja kangaspuut teetätettiin Erkki Malisella. Kasvis- ja puutarhan hoitoa varten ostettiin tuholaisruisku ja puutarhasakset. Myös pellavan pehmytystä varten hankittiin loukku. Välineistön vuokraushinnoista keskusteltiin vuosittain ja hintoja muuteltiin tilanteen mukaan.

Vuonna 1959 koululla järjestettiin ohjelmalliset raittiusjuhlat. Väliajalla myytiin kahvia. Reippahasti käypi askeleet -laulu päätti vuosikymmenen viimeisen kyläkerhon hallituksen kokouksen.

60-LUKU: JÄSENMÄÄRÄ KASVAA, KURSSEJA, JUHLIA JA RETKIÄ

Suomessa 1960-lla teollistuminen kiihtyi ja kaupungeissa tarvittiin työvoimaa. Kansantuote kasvoi, mutta työttömyys lisääntyi. Puoli miljoonaa suomalaista siirtyi maataloudesta muihin ammatteihin. Naisten kodin ulkopuolinen työssäkäynti lisääntyi ja naisten kaksoistyö alkaa. Kotien omavaraisajattelu alkoi kaupungeissa unohtua ja neuvonnassa siirryttiin kuluttajavalistukseen. Moderni kulutusyhteiskunta alkoi syntyä.

Viuruniemessä maaltapakoa kaupunkeihin ei vielä ollut, eikä maalaistalojen naisten kodinulkopuolista työssäkäyntiäkään. Kotitaloudet kyllä koneellistuivat: hankittiin jääkaappeja, pakastimia sähkölevyjä ja -helloja. Myös puhelimet tulivat joka taloon.

Marttakerhon jäsenmäärä kasvoi 1960-lla vuosikymmenen alun 28 jäsenestä 44 jäseneen. Selma Rissanen jatkoi edelleen puheenjohtajana, vuodesta 1963 puheenjohtajana toimi Ellen Antikainen. Piiriliiton ja Kuusjärven pääyhdistyksen vuosikokouksiin osallistuttiin entiseen tapaan. Puheenjohtaja ja sihteeri lähetettiin kursseille oppimaan yhdistysasioita. Marttaviirejä alettiin jakaa 60 ja 70 vuotta täyttävälle martoille, mm kunniajäsen Selma Rissaselle.

Toiminnan pääpaino oli martha- ja ompeluilloissa, joita järjestettiin noin kerran kuussa. Marttatapaamiset aloitettiin ja lopetettiin usein yhteislaululla (marttalaulu, karjalaisten laulu, tai jokin virsi). Virallisten kokouspöytäkirjojen lisäksi alettiin pitää tapaamisista vapaamuotoista päiväkirjaa.

Pohjois-Karjalan piiriliitto järjesti paljon ravitsemusneuvontaa ja teki yhteistyötä Pohjois-karjala projektin kanssa. Martat opettivat mm. pakastamista kursseilla ja näyttelyissä, sillä ohjeita pakastamiseen oli vaikea saada. Viuruniemessä oli myös paljon ravitsemusneuvontaa ja vuosikymmenen lopulla järjestettiin pakastekurssi. Muita ravitsemukseen liittyviä kursseja olivat mm:

- muna- ja juustoruoat, lämpimät voileivät ja voileipäkakut
- sieni- ja juustoruoat, kasvispäivä
- mausteilla maukasta, sipuliruokien valmistus
- kotisäilöntäkurssi
- jälkiruoka- ja rahkaruokakurssi, joulumakeiskurssi
- **kaksipäiväiset miesten ruuanlaittokurssit**, 18 osallistujaa. Kurssin lopuksi olivat maistiaiset, 40 henkeä todisti miesten taitoja.

Teemailtoja ja kursseja oli muistakin aiheista. Piiriliitolta tilattiin luentoja, esim. ”Tasapainoinen ihminen” ja ”Kotoinen kielenkäyttö”. Liitosta voitiin lainata myös rainaesityksiä: ”Kone emännän apuna”, ”Mitä kodin seinille”. ”Suomen lippu” -esitys

Urho Antikaisessa tavoitti 20 osallistujaa. Puutarhailta Kervilässä, konsulentti Riitta Saarelainen vetämänä, sai 50 osallistujaa liikkeelle. Muita teemoja olivat puutarhan koristekasvit, huonekasvien hoito, purjon ja sellerin viljely. Kurssilla tehtiin myös kasseja ja lampunvarjostimia ja opittiin vuodevaatteiden hoitoa ja arkipukeutumista. Myös hyvinvointi ja terveys kiinnostivat. Otto Voutilaisessa oli jalkojen hoito -ilta, terveystisar Pirkko Eronen opastamana. Liikenneturvallisuuksi lisättiin osallistumalla heijastin jokaiselle Matille ja Martalle -kampanjaan. Vuonna 1968 perustettiin opintokerho martta/ompeluiltojen yhteyteen. Kerho kokoontui 13 kertaa. Yhteiskuntaoppia käsittelevä materiaali saatiin Pohjois-Karjalan marttapiiriliitolta. Opintokerhotoimintaan saatiin myös taloudellista tukea.

Myyjäisiä oli noin kerran vuodessa, joinakin vuosina yhdessä lähetyseuran kanssa. Myyjäiset olivat suosittuja, parhaimpina vuonna osallistujia oli jopa 100. Myytävänä oli kahvia, leivonnaisia ja käsitöitä, joita oli tehty pitkin vuotta. Merkatut liinat, sukat ja kintaat olivat suosittuja voittoja.

Koululla järjestettiin monia juhlia. Jo vuonna 1968 vietettiin ensimmäisen kerran pikkujoulua. Vielä siitä ei kuitenkaan tullut vakiintunut tapa. Myös Isänpäivien vietto alkaa.

Vuonna 1966 Viuruniemen marttakerho juhli 30-vuotista toimintaansa. Juhlijoita oli 200. Juhlapuhuja tuli piiriliitosta. Ohjelmassa oli yhteislaulua, runo, juhlapuhe, historiikki, merkkien jako, vapaa sana, iltavirsi ja siunaus. Pitkään toiminnassa mukana olleita muistettiin.

40-vuotismerkki: Selma Rissaselle

25-vuotismerkki: Alina Smolander, Hellä Malinen, Aune Kervinen, Elvi Malinen, Hanna Antikainen, Martta Voutilainen ja Esteri Antikainen

10-vuotismerkki: Hilma Räsänen, Hilma Antikainen, Aino Antikainen, Saimi Numminen, Ida Rissanen.

Kuva 5. Marttojen 30-vuotisjuhlassa jaetaan kunniamerkkejä 60-luvulla. Kuvassa vasemmalta oikealle Martta Voutilainen, Ellen Antikainen, Esteri Antikainen, Hilma Antikainen, Alina Smolander, Hellä Malinen, Aune Kervinen ja Elvi Malinen.

Marttaliiton 70 -vuotisjuhlaa vietettiin Antikkalassa. Muistopuu, kirsikkaomenapuu, istutettiin Väinölän pihaan, mutta valitettavasti tämä puu paleltui samaten kuin sisarensa Kuusjärven marttojen puu.

Vanhusten juhla koululla 1962 yhdessä Kuusjärven marttojen kanssa tavoitti 60 osallistujaa. **Kansallisosakepankin kanssa** juhlittiin useampana vuonna. Parhaimmillaan mukana oli 120 kyläläistä. Oli myös **kotiseutujuhla**, jossa kylän miehet havainnollistivat nuotan vetoa ja **opettaja Leinosen ohjelmallinen erojuhla**, johon tuli 100 osallistujaa.

Martat retkeilivät usein ja ottivat myös vastaan vieraita.

- 1963 retkeiltiin linja-autolla Kesälahdelle Mäntyniemen kartanoon, Säamingin emäntäkouluun ja Olavinlinnaan, 37 osallistujaa
- Kuusjärven marttojen vieraana Kalevala-juhlassa, yhteisretki Vaalialaan ja Kuusjärven martat vierailulla Viuruniemessä
- rantaretki Pitkäniemelle, hiihtoretki Apajalahteen
- kirkkoretki useampana vuonna
- Ahonkylän marttojen luona oli 17 marttaa ja mattia mukana ja ahonkyläläiset tulivat vastavierailulle Seppälän rantaan. Osallistujia tuolloin yht. 80
- **laivarisreily Juojärvellä** Outokummun kauppalan marttojen kanssa
- vanhainkotikäynnit jatkuvat.

Kuva 6. Ahonkylän martat vierailulla Seppälän rannassa.

Marttakerho alkoi avustaa jäseniään 2 mk:lla emäntälehdessä. Jäsenten käyttöön hankittiin Arabian sinisiä kahvikuppeja (50 kpl), asetit, sokerikko, kermakko, juomalasit. Ostettiin myös pöytä- ja pyyheliinoja ja eläinten karvanleikkuukone.

Kuva 7. Viuruniemen martat retkellä 1960-luvun alkupuolella Kesälähdellä Mäntyniemen kartanolla, jossa tutustumiskohteena oli uusi navetta. Kuvaaja mahdollisesti Lauri Hirvonen.

70-LUKU: JÄSENMÄÄRÄ HUIPUSSAAN, OPINTOPIIRI VAKIINTUU JA TEATTERIKÄYNNIT ALKAVAT

Valtakunnan tasolla tasa-arvokeskustelu oli vilkasta. Kunnallinen lasten päivähoito käynnistyi ja vanhemmille tuli oikeus hoitaa lasta kotona kolme ensimmäistä vuotta työpaikkaansa menettämättä. Terveellinen ruoka, kodintalous ja kuluttajakysymykset olivat marttatoiminnassa keskeisiä.

Viuruniemen marttöjen jäsenmäärä kasvoi vuosikymmenen alun 46:sta 61:een. Puheenjohtajina toimivat Manja Mustonen (1 vuosi) ja Ellen Antikainen.

1971 hyväksyttiin Kuusjärven marttayhdistyksen ja Viuruniemen marttakerhon ohjesäännöt. Kaksi martta osallistui jäsenmarttakoulutukseen. Merkkivuotia täyttäneitä ja poisnukkuneita marottoja muistettiin. Emäntälehti tilattiin kerholle. Myös kummipoikaa muistettiin vuosittain pienellä rahasummalla. Lisäksi ostettiin kahvinkeittokeittola ja -pannut sekä karvan- ja kynsienleikkuukoneet.

Myyjäisiä oli entiseen tapaan ja marttailtoja pidettiin kuukausittain, niihin osallistui vuositasolla noin 300 henkilöä. Opintokerhotoiminta vakiintui. Esimerkiksi Raili Koistinen veti ”Elämäniloa sata kymmenen kiloa” -opintokerhoa. Raili luki piiriliiton lähettämää materiaalia ja sen pohjalta keskusteltiin elämään iloa tuottavista asioista.

Teemailtoja ja kursseja havaintoesityksineen oli monenlaisia. Mukana oli usein piiriliiton tai Valion konsulentteja.

- perusruokakurssi, terveellinen ruoka, perunaruokien valmistus, kanaruokakurssit, taloudellista lihasta, salaatit, pienet voileivät ja juomat
- hampaat ja ravinto ja mamo-tutkimus
- kevätkatsastus marjatarhassa, ympäristön ja pihan hoito
- kuluttaja- ja taide- ja kulttuuri-ilta
- diasarja uusi ja uusittu keittiö ja kotisiivous esitys
- emäntälehdessä ilta
- ryhmätyö ja vuorovaikutus
- inflaatioilta.

Kuva 8. Marttoja Autiolassa.

Pitkän iän pidot oli piiriliiton ja Pohjois-Karjala projektin kanssa yhdessä luotu valistuskampanja. Siitä tuli suuri menestys ja neuvonnan apu vuodesta 1974 alkaen. Pitojen ruokalista oli perinteinen, mutta ruoanvalmistustapa uusi. Rasvan määrää pyrittiin vähentämään ja kasvien ja marjojen määrää lisäämään. Viuruniemessä marttakerhon jäsenet lahjoittivat pitoihin kasvikset, sienet ja puolukat. He myös valmistivat ruoan ja järjestivät ”pidot”. 105 kyläläistä kävi nauttimassa pitojen herkkuja. Ruokalista oli seuraava:

- **karjalaiset otrapiirakat**, jotka kastettiin maitorasvaseoksessa
- punajuuri sienisalaatin kanssa
- **karjalanpaisti** rasvattomasta sianlihasta, seassa monenlaisia kasviksia, esim. lanttua, sipulia, porkkanaa, palsternakkaa, selleriä, omenaa ja luumua, pinnalle ripoteltiin persiljaa – kansa nimitti tämän Puskan padaksi
- lisäksi **porkkanaraastetta** ja **sydänsämpylöitä** hiiva- ja grahamjauhoista
- **tuoremarjakiisseli**
- juomana rasvaton piimä (kevytmaitoa ei vielä uskallettu ehdottaa).

Kuvat 9 ja 10. Marttojen Pitkän iän pidot vuonna 1974. Ensin tehtiin ruoat ja tarjottiin ne kyläläisille, sitten syötiin itse ja rentouduttiin.

1976 toteutettiin uudet pidot, näihin Viuruniemen marttakerho ei lähtenyt mukaan. Rasvattoman maidon ja lihan puolesta puhuminen ei oikein innostanut karja- ja lehmätilojen emäntiä ja tyttäriä.

Retkeily ja vierailukäynnit ovat kysytyjä ja suosittuja. Teatterikäynnit ovat uusi aluevaltaus. Ainakin ”Viulunsoittaja katolla”, ”Iloinen leski” ” Savonmuuan Hilima”, ”Kuopion takana” ja ”Simpauttaja” tulivat nähdyksi.

- kirkkoretket Kuusjärvelle jatkuvat
- vanhainkotikäynnit jatkuvat: mm. martat onnittelevat Kuusjärven marttojen kunniajäsentä Tilda Taipalettä hänen 85-vuotispäivänään
- piiriliiton ”Perhe ja kotipiha näyttely”
- Kuusjärven marttojen vieraana ja yhdistyksen juhlassa Outokummussa
- retki Paalasmaalle ja Kolille (44 osallistujaa), Ilomantsiin, Bomballe, Lieksaan (41 osallistujaa) ja Juankoskelle (28 osallistujaa)
- vierailu Metsälän liikkeessä, Sokoksen muotinäytöksessä ja tuote-esittelyssä Outokummussa
- Outokummun kauppalan valtuuston istunnossa
- hiihtoretket: Otto ja Martta Voutilaisen mökille, Raiskion mäelle, Ahovakkaan, Juojärvelle, Autiolan mökille (30 osallistui), Salonkylälle ja myös UKK- hiihtoon osallistuttiin
- Martan päivän retki Malilan rantaan ja liikuntaretki Luotoniemeen
- teatteriretki Kuopioon useamman kerran, lisäksi retket Joensuun teatteriin ja kesäteatteriin
- piiriliiton kesäjuhlat ja oopperaretki
- osallistuttiin marttapäiville ja marttojen valtakunnalliseen juhlaan Kuopiossa
- Kuusjärven marttojen joulujuhlassa Kuusjärven koululla, Seurojen talolla, Erä-Okun majalla ja 70-vuotisjuhlassa Keskustan koululla

Oman kylän juhlapaikkana edelleen on kyläkoulu. Ohjelmalliset pikkujoulut ja isänpäivät vetävät jopa yli kahdeksankymmentä osallistujaa. Vuodesta 1976 lähtien pikkujoulu ja isänpäivät yhdistettiin. Martan päiviä vietettiin elokuussa useampana vuonna rantatapahtumana. Myös perhekirkkoa vietettiin koululla.

Kuva 11. Marttojen esittämä näytelmä kyläkoululla. Kuvassa mm. Hellä Malinen ja Saima Kervinen.

25.4 vietettiin pienimuotoista kerhon 40-vuotisjuhlaa koululla 10 martan voimin. Outokummun Seudussa oli pieni juttu juhlasta.

80-LUKU: VIURUNIEMI MURROKSESSA- MARTAT JATKAVAT TOIMINTAANSA KYLÄLÄISTEN HYVÄKSI

Tämä vuosikymmen on Viuruniemessä muutoksen vuosikymmen. Perinteinen karjatalous, lehmien hoito ja maanviljely loppuvat monesta talosta. Usein ensin luovutaan lehmistä, siirrytään mullikarjaan ja myöhemmin luovutaan siitakin. Navetat jäävät tyhjilleen ja peltoja aletaan vuokrata ja osin jopa metsittää. Myös kaivostoiminta Outokummussa loppuu. Kylän asukasluku vähenee ja vanhuksia alkaa muuttaa Outokummun keskustaan. Kaikki nämä muutokset heijastuvat myös marttatoimintaan.

Kyläkerhon puheenjohtajana jatkaa Ellen Antikainen (yht. 17 v) sitten vuodesta 1984 Raili Koistinen. Jäsenmäärä alkaa vähetä vuosikymmenen alun 55:stä 45:een ensimmäisen polven jäsenten poisnuokkuessa. Kunniajäsen Selma Rissanen kuoli 1981; häntä kiitettiin ja muistettiin kukkalaitteella. Seuraavana vuonna Alina Smolanderille, Aune Kerviselle ja Hellä Maliselle jaettiin 50-vuotismerkit pikkujoulun yhteydessä. Ellen Antikaiselle, Aino Räsäselle, Saima Kerviselle luovutettiin 1983 marttalautaset kiitokseksi vuosien toiminnasta kerhon hyväksi. Viireillä ja kukilla muistettiin merkkipäiväänsä viettäneitä.

Vuonna 1986 juhlittiin 50-vuotiasta marttakerhoa. Kutsu juhlaan lähetettiin jokaiseen kotiin ja juhlijoita tuli 80. Juhliva kerho sai onnittelut piiriliitolta, Kuusjärven yhdistykseltä, kylätoimikunnalta, urheiluseuralta, 4 H-kerholta, metsästysseuralta ja kerhon perustajalta Martta Rissaselta. 40-vuotismerkit jaettiin Ellen Antikaiselle, Esteri Antikaiselle, Martta Voutilaiselle, Aino Räsäselle (sihteerinä 33 v) ja Saima Kerviselle (rahastonhoitajana 28 v) ja 50-vuotismerkit Hanna Antikaiselle ja Saimi Nummiselle. Erityisesti juhlassa marttojen mieltä lämmitti kylän miesten lauluesitys.

Kuva 12. Kylän miehet laulavat marttojen 50-vuotisjuhlassa.

Marttakerho tilaa edelleen Emäntälehdessä jäsentensä luettavaksi. Kaksi jäsentä osallistui kerho-ohjaajan kurssille. Opintokerhot ainakin aiheista: Arkipäivä ja kulttuuri ja Pohjois-Karjala tutuksi. Marttailtojen teemoina ihmissuhteet ja jaksaminen, martan yhdistysopas, koti avaa ovensa sekä luotto- ja pankkikortit.

”Lämpömittari näytti -20, kun marttakerho aloitti 1984 ompeluseurat aakkosjärjestyksessä eli Aapelissa. Naapurin Eeva oli ensimmäiseksi ennättänyt emännän tehtäviin, mistä toinen naapuri Aune ilmaisi pettymyksensä. Myös Raili oli apuna järjestelyissä ja pian oli pöydässä pöytä pullasta seksiin.

Jo rupesi ovi aukeamaan, kun marttoja ja matteja työntyi huurteisina sisälle. Arimmat huopatossuissa ja vain muutama oli uskaltanut hienoissa sukissa. Sakkia kertyi peräti 25 henkilöä. Niinpä kahvi- ja arpakassa kasvoi mukaviin lukemiin. Tarjoilun jälkeen porukka hajaantui kahtia: kamariin tytöt ja tupaan pojat. Ohjelma oli tavanomainen. Pojilla oli tuvassa poikain jutut ja kamarin puolella yrittivät tytöt lukea ja laulaa minkä tuvasta kuuluvan hälinän vuoksi voivat. Laulu kaikui kauniisti kuten aina. Ruotsin kansallislaulu hieman takerteli; lieneekö ollut kova pakkonen tai väärä

sävel syynä. Naurulla se epäonnistuminen kuitattiin. Pakkasesta huolimatta ilta oli hauska ja lämpeä.” (Otto Voutilaisen kuvaus marthaillasta Aapeli Kervisen kotona).

Vuosikymmenen lopulla katsottiin marthailloissa myös videoita: esim. Kuningasjätkä. Pidettiin myös perinnepäivä marthaillan yhteydessä. Vatriskoja ja lanttukukkosia tuli maistamaan 30 osallistujaa. Kurseja oli monenmoisia. mm. piiriliiton järjestämä ”Joka naisen tyylikurssi” Joensuussa. Tuolloin 6 marthaa Viuruniemestä sai oppeja pukeutumisen lisäksi, käyttäytymisestä ja liikkumisesta. Muita kursseja olivat.

- Lapin kotijuustojen valmistus, pata- ja riistaruoakurssi
- kasvispidot ja jälkiruoakurssit, pitsakurssi
- joulukoristeiden teko
- talousarvio ja kirjanpito

Retkiä ja juhlia alettiin järjestää kylätoimikunnan kanssa yhdessä. Ensimmäinen yhteinen ohjelmallinen pikkujoulu oli 1982. Juhlijoita oli seitsemisenkymmentä. Koko vuosikymmenen ajan osallistujamäärä oli pikkujouluissa samaa luokkaa. Ohjelman lisäksi pikkujouluissa syötiin riisipuuroa ja juotiin torttukahvit. Sadalle hengelle tarjottavaan joulupuuroon tarvittiin 25 l maitoa ja 5 kg riisiä. Retkiä oli edelleen paljon.

- vuosittainen hiihtoretki, esim. koulun maastoon, Kalliosaaren ja Salme Hiltusen mökille, Ilkka Antikaisen mökille, metsästysseuran laavulle
- Aholansaarella käynti, 46 osallistujaa
- martoilla kunniavartio Kuusjärven kunniamartta Tilda Taipaleen hautajaisissa
- teatteriretki kylätoimikunnan kanssa Joensuuhun Juurakon Huldaa katsomaan ja kesäteatteriin joensuuhun ja Ristinpohjaan
- Pyöräiltiin Kuusjärven kirkkoon, Vuoren peikon maahan, Mineraaliin Anja Hakkaraisen vieraaksi ja Korpivaaraan desanttien uhrien muistomerkillä
- käytiin Savonlinnassa, Retretissä, Heinäveden kirkossa ja Kerman Savella, Bomballa, Pielisen museossa, Lieksan kirkossa ja Eeva Rynnäsen ateljeessa
- vietettiin liikuntapäivää Malilan rannassa ja herkuteltiin lettukesteissä Pietarisen rannassa
- perinnejuhla Okussa maatalousnaisten ja pääyhdistyksen järjestämänä
- kahvitarjoilua järjestettiin Säästöpankki-iltaan, Osuuspankin 80-vuotisjuhliin, puhalliorkesterin 75-vuotis juhliin, Viuruniemen kalastuskunnan 30-vuotisjuhlaan ja Hankkijan tupailtaan. Lisäksi veteraanien valtakunnallisen juhlan ja hirvi-hölkän muonitukseen Okussa osallistui 6 marthaa
- piiriliiton 80-vuotiskonsertti joensuussa, 9 marthaa mukana
- osallistuttiin seurakunnan potkukelkkaviestiin

- koulu siistiksi kampanjaan osallistuminen - 20 marttaa siivosi koulun ympäristöä.
- 1987 laulutervehdys kylän yhdeksän vanhusten luona
- 1988 ystäväpäivänä hernekeittolounas, myyjäiset ja urheiluseuran ulkoilutapahtuma, mukana 95

Kuva 13. Marttojen hiihtoretki Kalliosaareen.

Myyjäisillä saatiin rahaa keskimäärin 300- 400mk. Yhden marttaillan tuotto lahjoitettiin afrikkalaisen kodin hyväksi, äiti-lapsi projektiin. Pohjois-Karjalan sairaskotikeräykseen osallistuttiin sadalla markalla. Kyläkerhon omasta ideasta 1987 käynnistyy rotinarinkeliperinne. Jokaiselle uudelle Viuruniemessä syntyvälle lapselle ja perheelle viedään marttojen tekemä rotinarinkeli. Tämä hieno perinne on edelleen käytössä. Alettiin myös muistaa viuruniemeläisiä koululaisia stipendeillä. Suomenmestariuimaria, Tomi Kervistä huomioitiin myös. Kahviastiastoa ensin täydennetään ja lopulta hankitaan nykyinen 60 hengen astiasto.

Kuva 14. Martat desanttien uhrien muistokivellä Korpivaarassa.

90-LUKU: TOIMINTA MARTTAYHDISTYKSENÄ ALKAA, VERKOSTOITUMINEN VAHVISTUU JÄSENMÄÄRÄN LASKIESSA

Suomea koettelevat lamavuodet. Martoilla on talous- ja velkaneuvontaa: autettiin velkajärjestelyissä ja neuvotteluissa pankkien kanssa valtakunnan tasolla. Suomen työllisestä työvoimasta lähes puolet on naisia. Myös Viuruniemen martoista moni käy jo kodin ulkopuolella työssä.

Joensuussa 1992 alkaa torikahvion yhteydessä piirakkapaja, josta muodostuu piiriliitolle rahasampo. Vuosikymmenen lopulla leivottiin kesäisin jo lähes 40 000 piirakkaa (a 5mk ja munavoilla 6 mk). Vuosittain leivontatalkoisiin osallistui 250 marttaa eri Pohjois-Karjalan yhdistyksistä. Viuruniemen martat, 4-5 henkeä kerrallaan, ovat osallistuneet piirakkapajalle vuodesta -94 alkaen. Aamulla kello seitsemän aloitettiin urakka ja puolille päivin mennessä oli 400-500 piirakkaa tehty. Piirakkatalkoisiin osallistuneille järjestettiin vuosittain myöhemmin kesällä kiitostilaisuuksia, esim. syysjuhla Parpein pirtillä, runo- ja lauluilta ravintolassa, lounas ja teatteri-ilta sekä mieslaulajien konsertti Joensuun kirkossa.

Leila Malisen aloittaessa puheenjohtajuuden 1992 Viuruniemen 30-luvulla perustettu **marttakerho muuttuu lopulta rekisteröityneeksi marttayhdistykseksi, Outokummun Viuruniemen Marttayhdistykseksi**. Tästä muutoksesta oli puhuttu jo 1950 luvulta lähtien. Vuonna -96 marttayhdistys täytti 60 vuotta. Pienimuotoinen juhla pidettiin vuosikokouksen yhteydessä. Vuonna -99 valtakunnallinen Marttaliitto täytti 100-vuotta, 6 viuruniemäläistä marttaa osallistui Hartwall areenalla järjestettyyn pääjuhlaan ja juhlaristeilyyn. Entiseen tapaan osallistuttiin Marttaliiton

vuosi- ja syyskokouksiin sekä neuvontapiiriin kokouksiin Joensuussa. Haastateltiin 40, 50, 60, 70, 80 -luvun marttatyössä mukana olleita viuruniemeläisiä marttoja valtakunnallista historiikka varten.

Puheenjohtajat toimivat Raili Koistinen vuoteen -92 (yht. 8 vuotta), Leila Malinen vuosina 92-98 ja Ulla Räsänen vuodesta -99). Jäsenmäärä oli 90-luvun alussa 38, ja vuosikymmenen lopussa 19. Jäsenmaksun 25 mk lisäksi muina tulonlähteitä olivat martha-illat, juhlat, myyjäiset ja arpajaiset. Hankintoina oli kahvinkeitin yhdessä urheiluseuran ja kylätoimikunnan kanssa. myöhemmin uusittiin kahvinkeitin, pannut ja lämpölevy.

Marttailtoja pidettiin edelleen noin kerran kuussa. Kokouksiin ja varsinaiseen toimintaan osallistujia oli kymmenen molemmin puolin. Kurseja ja teemailtoja oli monenlaisia.

- vohvelikurssi ja leiväntekotalkoot
- perunan puolesta kurssi, juusto- ja viini-illat
- 3 erilaista puuroa, 5 erilaista voileipäkakkua
- kotimaista kalaa monipuolisesti
- karviaisherkut, ruokamatka Lappiin, unkarilainen keittiö
- ruokakurssi miehille, 15 osallistujaa
- asu viihtyisästi ja energiataloudellisesti omakotitalossa
- terveydenhoitaja ja lääkäri luennoimassa, ensiapuilta
- luontaistuotteiden ja Oriflame-esittely, jalka- ja kasvohoidot
- omenapuiden ja marjapensaiden leikkauskurssi, katteet ja kompostointi kurssi
- vanhanajan ompeluseurat.

Katsottiin videoita: esim. ”Vieno Simonen” (Pohjois-Karjalan piiriliiton pitkäaikainen 1949-1972 johtokunnan puheenjohtaja), ”Titanic” , ”Kuningasjätkä” ”kala” tai käytiin elokuvissa. Päivä maalla -tapahtuma Malilassa ja Hirvosilla houkutteli 100 kävijää Viuruniemestä ja kauempaakin. Ekopidot koululla; sien-, marja- kasvis- ja viljaruokaa tarjottiin 40 osallistujalle. Martan päivän vietto alkaa vuonna 1996. Outokummun Naisten messuille osallistuminen alkaa. Jonakin vuonna oli oma myyntipöytä glögitarjoiluineen. Tehtiin tutustumiskäyntejä ja retkiä

- polkupyöräretki Kuusjärven kirkolle useampana vuonna
- Patikkaretki metsästysseuran laavulle
- Karpaloretki Karpanrimmille, sieniretki ja Lypsyniemen saunan käyttöönotto 2000
- Kenkävero, Vesileppis, Poutun tehtaalla käynti
- Kermansavi, Valamo, Yrttipaja, Lieksa, Koli
- teatteriretkillä eri paikoissa, mm. Okun teatteritalolla ja kesäteatterissa Kokonvaarassa, Kontiolahdella ja Kinahmossa

Joensuussa kuunneltiin Marco Bjurströmin ja Ritva Enäjärven luentoa. Myös Matti Kurosen: ”En luvannut sinulle ruusutarhaa” ja ”Ujousko esteenä” –luennot tuli kuulluksi.

Viuruniemen päätien varsien siivoamistalkoot alkavat v. 93 ja jatkuvat edelleen. Rotinakäynnit, tervetulokäynnit uusien kyläläisten luona, syntymäpäiväsankarien onnittelet, stipendien jakaminen koululaisille jatkuvat kuten aiemmin. ”Marja marssiin” ja äiti lapsi projektille Zimbabwessa annettiin rahalahjoitus koko vuosikymmen ajan. Muonitus- ja tarjoiluapua annetaan moniin tilaisuuksiin: kirjaston teematoihin, Okun kehitysvammaisten pikkujouluun, Viuruniemen kalastuskunnan 40-vuotisjuhlaan, Osuuspankin 90-vuotisjuhlaan. Kuusjärven marthailla käytiin vieraisilla ja yhdistyksen 90-vuotisjuhlaan tehtiin 150 piirakkaa.

Koulutoiminta Viuruniemessä loppui 1993. Aluksi martat ja kyläläiset saivat tyhjentyneen kyläkoulun käyttöönsä. Koululla järjestettiin vielä monia kylän tilaisuuksia marttojen ja kylän muiden toimijoiden (metsästysseura, 4H) kanssa.

- Iloinen sydänilta kylätoimikunnan kanssa
- pikkujoulut, esim. v. 91 Okun kirkkokuoro mukana
- laskiaistapahtuma kyläyhdistyksen kanssa useampana vuonna
- ekopidot ruokatarjoiluineen, osallistujia 45
- Metsästyseuran 30-vuotisjuhla 1998. Martat järjestivät hirvipaistin, makaronilaatikon, salaatin ja kakkukahvit. Juhliva yhdistys sai myös Martoilta onnittelekukat. 100 hengen hirvipaistiin tarvittiin 25 kg hirvenlihaa ja 10 kg sianlihaa.

Koulun toiminnan loppuessa käynnistyi Lypsyniemen rakennusprojekti. Rakennuslupa haettiin marthayhdistyksen nimissä. Martat tukivat Lypsyniemi hanketta monin tavoin, myös rahallisesti järjestämällä arpajaiset, lahjoittamalla rahaa, osallistumalla raivaustalkoisiin, sisustamalla kylätaloa, maksamalla kiinteistövero. Lypsyniemen kylätalon viralliset avajaiset hoituivat 50 hengen voimin heinäkuussa -97. Keväisin martat alkoivat huolehtia myös Lypsyniemen kevätsiivouksesta. Kyläyhdistyksen kanssa yhdessä ryhdyttiin järjestämään tapahtumia omalla kylätalolla, esimerkiksi yhteisiä lauluiltoja, joissa myös kirkkokuoro oli toisinaan mukana. Metsästyseuran kanssa alkoi yhteistyö vuonna -93 hirvipeijaisten muonituksen muodossa. Myöhemmin hirvipeijaisiin yhdistettiin isänpäiväkahvit. Jo ennen virallisia avajaisia vuonna 1996 Lypsyniemeen kävi tutustumassa 45 ympäristökyläien yhdistysten marttaa.

Kuva15. Viuruniemen martat Joensuun torilla piirakkapajassa vuonna 1998. Vasemmalta oikealle Elvi Soininen, Maija Malinen, Raili Koistinen ja Leila Malinen.

2000 -LUKU: TOIMINTA KESKITTYY LYPSYNIEMEEN

Puheenjohtajana jatkaa Ulla Räsänen (yhteensä 2v), sitten Leila Malinen jatkaa vuosina 2002-2004 ja Sonja Hirvonen vuonna 2005. Nykyinen puheenjohtaja Eila Kuokkanen aloittaa vuonna 2007. Jäsenmäärä on alimmillaan jopa 15. Marttailat jatkuvat entiseen tapaan. Muistetaan marttoja ja kyläläisiä. Avustetaan 4H-yhdistystä. Käydään teatteriretkillä ja Esa Saarisen ja Tuija Piepposen luennoilla.

Kyläkoulu vaihtaa omistajaa. Martat järjestävät 100 hengelle ruoka- ja kahvitarjoilun kauppias Sallisen tupaantuliaisissa. Toiminta keskittyy kuitenkin paljolti Lypsyniemeen. Siellä järjestettiin kylän muiden yhdistysten ja seurakunnan kanssa vuosittain kesäkirkko, hirvisoppa ja pikkujoulu. ”Herkkuja grillistä” -ilta ympäristön marttojen kanssa tavoitti 40 osallistujaa. Myös yhteislaulu puhallinorkesterin kanssa Lypsyniemessä sai liikkeelle 60 laulajaa.

Piirakkapajalle osallistuminen Joensuun torikahviossa jatkuu. Kesällä 2005 piirakkapajalla leivottiin jo 47 000 piirakkaa. Syksyisestä kiitosjuhlasta talkoolaisille kehittyi uusi marttapäivä, mikä koostui piiriliiton syyskokoksesta, lounaasta ja kulttuuripainotteisesta päiväjuhlasta. Joensuun marttakahvioon liitettiin myös nettipiste. Ehkäpä tulevaisuudessa piirakkatilauksia martoilta voi tehdä jo netin kautta.

Kuva 16. Martat kahvinkeitossa Lypsyniemessä marraskuussa 2007.

Lisäksi tällä vuosikymmenellä käynnistyy monia uusia toimintoja: perennojen vaihtopäivä, koululta Lypsyniemeen hiihdot, Martan päivien vietto kylätalolla, mansikkaretket Kaksolaan ja lisäksi Lypsyniemen vuokraajille järjestetään tarvittaessa tarjoiluja ja saunan lämmitystä.

Kuva 17. Martat mansikkaretkellä Kaksolan tilalla heinäkuussa 2010.

LOPUKSI

Tämän historiikin tarkoituksena oli kuvata ja koota Viuruniemen marttakerhon keskeisintä toimintaa eri vuosikymmenillä ja löytää perusteluja sille miksi toiminta on kestänyt valtakunnallisen ja paikallisen elinkeinorakenteen, naisen ja perheen aseman muutokset vuosikymmenten saatossa.

Alun alkaen Marttajärjestö perustettiin puolueettomaksi kansanvalistus- ja kotitalousneuvontajärjestöksi, minkä tarkoituksena oli sivistää Suomen kansaa ja koteja maaseudun ja kaupunkilaisnaisten avulla. Etenkin naisia koskevia asioita ajettiin tarmokkaasti aina valtiopäiville asti. Kun Viuruniemeen 1936 perustettiin kyläkerho, Marttajärjestö oli jo Suomen suurin kotitalousneuvonta-järjestö. Marttajärjestön arvot eivät vuosikymmenten saatossa ole muuttuneet. Edelleenkin järjestön visiona on edistää kotien ja perheiden hyvinvointia sekä kotitalouksien arvostusta.

Viuruniemen kyläkerhon perustajamartat olivat maalaistalojen emäntiä ja tyttäriä. Naisten roolit tuosta ajasta ovat kovasti muuttuneet. Nyt martta voi olla äiti, puoliso, äitinsä tytär, isoäiti, äitipuoli, anoppi, miniä, toisen naisen ystävä, esimies, työkaveri, omaishoitaja, kotiäiti tai eläkeläinen. Jäsenmartta voi asua Viuruniemen ulkopuolellakin, mutta hänellä on joitakin siteitä Viuruniemeen. Hän voi olla myös kesämartta. Kaikille martoille moninaisuus on tunnusomaista ja siksi työpäivät usein venyvät. Marttatoiminta on näille naisille harrastus, josta saadaan iloa ja voimaa arkeen. Yhdessä tekemällä ja kokemalla luodaan myös yhteisöllisyyttä ja ehkäistään tässä ajassa yleistyvää yksinäisyyttä.

Martat ovat siis tuoneet vipinää Viuruniemeen; elävöittäneet ja piristäneet kylän elämää jo 75 vuotta. Jokainen kyläläinen on saanut osallistua toimintaan omana itsenään; mukaan on mahtuneet myös miehet, lapset ja vanhukset. Martat ovat toiminnassaan olleet melko itsenäisiä, tasa-arvoisia, laajakatseisia, avoimia ja positiivisia. He ovat olleet liukasliikkeisiä verkostoitumisen taitajia. He ovat ymmärtäneet rakentaa yhteistyötä kylän muiden yhdistysten (kyläyhdistys, lähetykseura, urheiluseura, metsästys- ja kalastusseura, 4 H) kanssa. Verkostoitumista on ollut laajemminkin, esim. Outokummun kaupungin, seurakunnan, yrittäjien ja tietysti muiden marttayhdistysten kanssa. Martat ovat matkustelleet kotimaakunnassa ja laajemminkin. Toiminta on ollut laaja-alaista ja se on muuttunut ajan hengen mukaisesti. Tärkeimpänä toimintamuotona ovat olleet ompeluseurat, jotka ajan saatossa ovat muuttuneet martrailloiksi. Martrailat sisällöllisen antinsa lisäksi ovat ylläpitäneet kyläilyperinnettä, harvinaistuvaa maaseudulle ominaista tapaa.

Monet kiitokset edesmenneille ja nykyisille martoille viuruniemeläisten kotien ja perheiden hyväksi tehdystä työstä. Tästä on nykyisten ja tulevien marttojen hyvä jatkaa.

Lähteet

Koskelainen Liisa, 1999. Marttaa ja vähän Mariaakin. Marttajärjestön toiminta ja aatteellinen tausta talvisodan päivistä nykyaikaan.

Marja Simoila, 2007. Näin meillä neuvottiin. Sata vuotta marttaneuvontaa Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan martat 1907-2007

Viuruniemen marttakerhon ja -yhdistyksen kokouspöytäkirjat ja päiväkirjat

Maija Malisen, Saima Kervisen, Raili Koistisen, Leila Malisen ja Eila Kuokkasen haastattelut